

แนวทางการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษา สู่คุณภาพผู้เรียน สำหรับโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

คำนำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ ได้จัดทำแนวการขับเคลื่อนเพศวิถึศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเพศวิถึศึกษาของโรงเรียนในสังกัด รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งการจัดการศึกษาตามยุทธศาสตร์ชาติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ เชื่อมั่นว่าโรงเรียนในสังกัดทุกแห่ง มีความพยายามที่จะยกระดับคุณภาพผู้เรียน ใฝ่ระวัง ป้องกัน แก้ไข ให้ความช่วยเหลือและสร้างทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และเข้าใจสิทธิด้านสุขภาพ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น บริหารจัดการตนเองให้มีความสุขด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญาและสังคม เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีแนวทางบริหารตนเองด้านสุขภาพ (ด้านสุขภาพ สังคม และอารมณ์) และการสร้างเสริมสุขภาพตนเองและผู้อื่น พร้อมเผชิญต่อความเปลี่ยนแปลง ป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยกรอบแนวทางตามเอกสารฉบับนี้ จะนำไปสู่ความสำเร็จ ทั้งตัวผู้เรียน โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอขอบคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ และคณะทำงานทุกท่าน ที่ร่วมกันกำหนดแนวทางและพิจารณาให้เอกสารฉบับนี้ มีความชัดเจนพร้อมที่จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพศวิถึศึกษาต่อไป

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
แนวทางการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน	
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒	๑
ที่มาและความสำคัญ	๑
วัตถุประสงค์	๒
เป้าหมาย	๒
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๒
แนวทางการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษาภายในโรงเรียน	๓
ขั้นตอนการดำเนินการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษาภายในโรงเรียน	๔
การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา	๖
เป้าหมายการจัดการเรียนการรู้เพศวิถีศึกษา	๘
การจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์	๙
ขอขยายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๖ มิติ	๙
สาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอขยายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้	
เพศวิถี ศึกษา ๖ มิติ	๑๒
คุณลักษณะของครูผู้สอนเพศวิถีศึกษา	๑๕
การจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา	๑๖
ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา	๑๖
ตัวอย่างเกณฑ์การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้	๒๖
เอกสารส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา	๒๘
หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนดีเด่น ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพศวิถี	
ศึกษาและทักษะชีวิต เพื่อรับโล่เกียรติยศ	๓๐
หลักเกณฑ์การคัดเลือกครูผู้สอนดีเด่น ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพศวิถี	
ศึกษาและทักษะชีวิต เพื่อรับเกียรติบัตร	๓๑

**แนวทางการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒**

ที่มาและความสำคัญ

พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.๒๕๕๙ มาตรา ๖ กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น หรือบุคคลอายุเกินสิบปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์ โดยจัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนหรือนักศึกษา จัดหาและพัฒนาผู้สอนให้สามารถสอนเพศวิถีศึกษาและให้คำปรึกษาในเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแก่นักเรียนหรือนักศึกษา และจัดให้มีระบบการดูแล ช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษา ซึ่งตั้งครรภ์ให้ได้รับการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้มีระบบการส่งต่อให้ได้รับบริการอนามัยการเจริญพันธุ์และการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเหมาะสม โดยให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกฎกระทรวง กำหนดประเภทของสถานศึกษาและการดำเนินการของสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.๒๕๖๑ จัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน โดยมีเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องเพศที่ครอบคลุม ๖ มิติ ได้แก่ พัฒนาการในแต่ละช่วงวัย การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขภาวะทางเพศ และมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องเพศ รวมทั้งสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความเสมอภาคทางเพศ และให้สถานศึกษาจัดให้มีการติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับประสิทธิผลของการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และให้เป็นส่วนหนึ่งของการวัดประเมินผล การศึกษา ดำเนินการจัดหาและพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทัศนคติที่ดีและมีทักษะการสอนที่เหมาะสม รวมทั้งเข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียนหรือนักศึกษาแต่ละระดับที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถสอนเพศวิถีศึกษา ทักษะชีวิตและให้คำปรึกษาในเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์แก่นักเรียนหรือนักศึกษา สถานศึกษาต้องจัดให้มีช่องทางหรือวิธีการที่หลากหลายในการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครรภ์ รวมทั้งประสานงานและร่วมมือกับแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการยุติธรรม หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครรภ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาในพื้นที่ ๕ อำเภอ ได้แก่ สถานศึกษาในอำเภอสวี อำเภอทุ่งตะโก อำเภอหลังสวน อำเภอพะโต๊ะ อำเภอละแม มีสถานศึกษาในกำกับดูแล จำนวน ๑๑๙ โรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่ กำกับ ดูแล พัฒนา ส่งเสริม ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และแนะนำสถานศึกษาให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.๒๕๕๙ และกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดประเภทของสถานศึกษาและการดำเนินการของสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.๒๕๖๑ จึงได้จัดทำเอกสารแนวทางการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานเพศวิถีศึกษา และการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตของโรงเรียนในสังกัด

วัตถุประสงค์

เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ ใช้ศึกษาเป็นแนวทางสำหรับขับเคลื่อนงานเพศวิถศึกษาและการจัดการเรียนรู้เพศวิถศึกษาและทักษะชีวิตระดับโรงเรียน

เป้าหมาย

๑. เป้าหมายเชิงผลผลิต (Output)

ครูและบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถขับเคลื่อนงานเพศวิถศึกษาและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องเพศวิถศึกษาและทักษะชีวิตให้เหมาะสม กับช่วงวัยของนักเรียน

๒. เป้าหมายเชิงผลลัพธ์ (Outcome)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องเพศวิถศึกษาและทักษะชีวิตได้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.๒๕๕๙

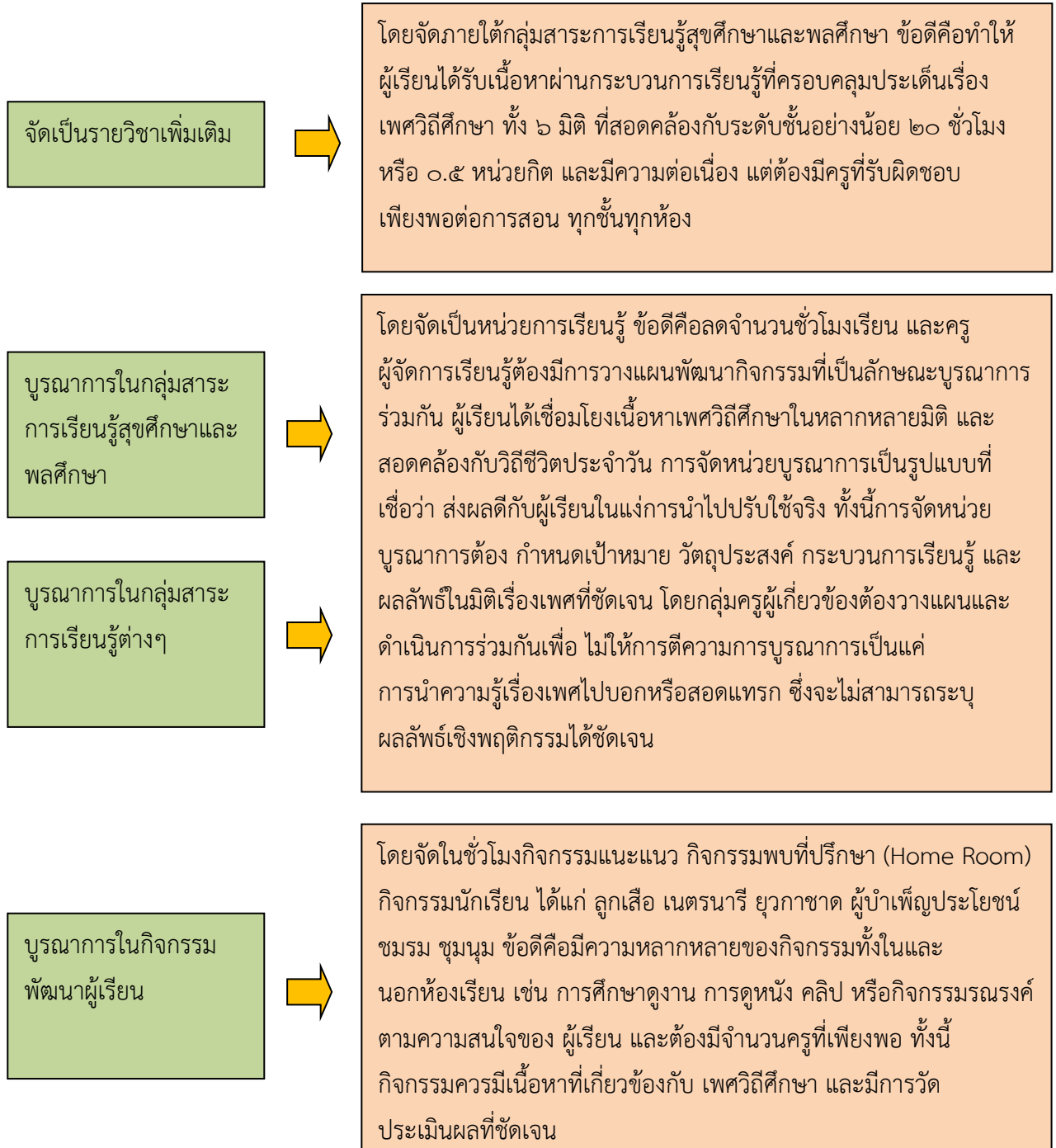
ผลที่คาดว่าจะได้รับ

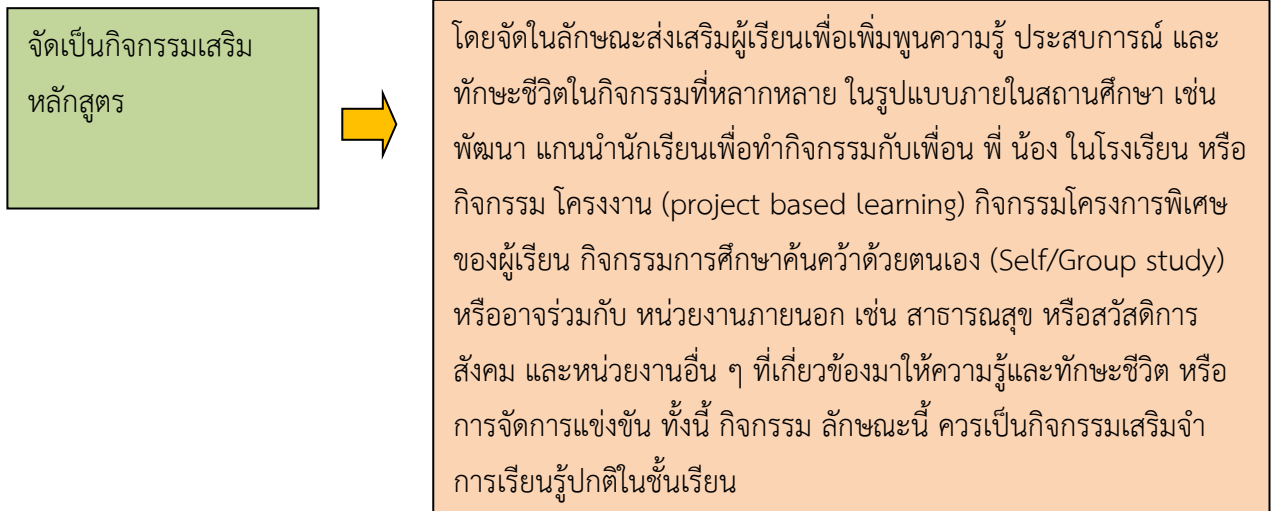
๑. ครูผู้สอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องเพศวิถศึกษาและทักษะชีวิตได้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน

๒. นักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ ได้รับการพัฒนา ให้ได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ ได้รับการบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้รับการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว ได้รับการจัดสวัสดิการสังคม อย่างเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติและได้รับสิทธิอื่นใด ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.๒๕๕๙ อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเพียงพอ

แนวทางการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษาภายในโรงเรียน โรงเรียนสามารถขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษา ได้ดังนี้

๑. จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ทุกระดับชั้น
๒. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
๓. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ
๔. บูรณาการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
๕. จัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ภาพแสดง แนวทางการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษาภายในโรงเรียน

ขั้นตอนการดำเนินการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษาภายในโรงเรียน

๑. โรงเรียนสร้างการรับรู้ให้คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนรับรู้ร่วมกัน รวมถึงสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญ ความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา การดำเนินงานเพศวิถีศึกษา อย่างเป็นระบบ ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

๒. โรงเรียนดำเนินการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษา และดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓. โรงเรียนกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ กฎกระทรวง กำหนดประเภทของ สถานศึกษาและการดำเนินงานของสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น กระทรวงศึกษาธิการ (๙ กันยายน ๒๕๖๓) และบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ การให้โอกาสเด็กและเยาวชน ที่ตั้งครรภ์ในสถานศึกษาได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม (๑๔ กันยายน ๒๕๖๓)

๔ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานเพศวิถีศึกษาในโรงเรียน ผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรศัพท์ เพื่อการศึกษา Line Application, Clip Video, Video Conference, You Tube, Facebook Live, Platform ต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๕ ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้ารับการอบรมเพศวิถีศึกษา เช่น ส่งเสริมให้ครูผู้สอนเข้ารับการอบรมเพศวิถีศึกษาในโปรแกรมระบบเพศวิถีศึกษาออนไลน์ หรือการพัฒนาตนเองในรูปแบบอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

๖. โรงเรียนปรับโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ให้เห็นร่องรอยการนำเพศวิถีศึกษาไปปรับใช้ภายในโรงเรียน เช่น จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โดยการกำหนดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม “เพศวิถีศึกษา” และกำหนดรหัสวิชาอย่างชัดเจน เป็นต้น

๗. กรณีที่โรงเรียนขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษา ผ่านการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ หรือบูรณาการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้ท่าน ดำเนินการดังนี้

๗.๑ หมายถึงได้โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจนว่า “นำเพศวิถีศึกษาไปบูรณาการอย่างไร” เช่น นำเพศวิถีศึกษาไปบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เป็นต้น

๗.๒ กรณีที่โรงเรียนขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษา ผ่านการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาหรือบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้โรงเรียนปรับปรุงคำอธิบายรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่บูรณาการนั้นทุกระดับชั้น

๗.๓ กำหนดหน่วยการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาในโครงสร้างรายวิชา หรือบูรณาการเพศวิถีศึกษากับหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยที่มีตัวชี้วัดสอดคล้องกันกับเพศวิถีศึกษา ทั้ง ๖ มิติ ได้แก่ พัฒนาการของมนุษย์ (Human Development) สัมพันธภาพ (Relationships) ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skills) พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behavior) สุขภาพทางเพศ (Sexual Health) สังคมและวัฒนธรรม (Society and Culture) ทั้งนี้ให้โรงเรียนระบุในหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการว่าบูรณาการในมิติใดของเพศวิถีศึกษา ในหน่วยการเรียนรู้

๗.๔ ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการเพศวิถีศึกษาในแต่ละระดับชั้น

๘. โรงเรียนจัดทำสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีศึกษา เช่น ข้อมูลด้านการพัฒนาครูผู้สอน ข้อมูลภาคีเครือข่ายที่การสนับสนุนทรัพยากรด้านการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลครูที่จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ บันทึกหลังสอน การวัดและประเมินผู้เรียนอย่างหลากหลาย ทะเบียนสื่อ เป็นต้น

๙. โรงเรียนดำเนินการสร้างภาคีเครือข่ายการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา เช่น ประสานงาน/ ขอความอนุเคราะห์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น ตำรวจ บุคลากรทางการแพทย์ ทนาย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ฯลฯ เพื่อรับการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เช่น บุคลากรให้ความรู้ งบประมาณ สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

๑๐. โรงเรียนดำเนินกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ทั้งด้านการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาระดับโรงเรียน และด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาของครูผู้สอนให้สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ครอบคลุมเรื่องเพศวิถีศึกษาแบบรอบด้านใน ๖ มิติ รวมทั้งการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

๑๑. โรงเรียนดำเนินการสรุปรายงานผลการดำเนินการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษาภายในโรงเรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานเพศวิถีศึกษา ในสถานศึกษา

ภาพแสดง แนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับโรงเรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อเป็นเรื่องที่สนใจและนำไปใช้ได้ทันที ซึ่งเนื้อหาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นเรื่องใกล้ตัว แต่อาจไม่ได้รับความสนใจจากนักเรียน ครูจึงต้องเตรียมการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ปรับทิศทางจากการเตรียมเนื้อหาที่ต้องสอนไปสู่การทำความเข้าใจก่อนว่าปัญหาในชุมชนโรงเรียน หรือที่ได้รับทราบจากนักเรียนนั้น มีความเกี่ยวข้องกับสาระวิชาใดบ้าง นักเรียนให้ความสนใจเพราะอะไร เพื่อให้ครูสามารถเชื่อมโยงระหว่างปัญหา กับสาระเข้าไปสู่ความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน เช่น การกินยาลดความอ้วน เป็นสาระของโภชนาการกับการเลือกบริโภคสินค้าสุขภาพ ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นเรื่องของสุขภาวะทางเพศ เป็นต้น การหาทางเชื่อมโยง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านเรื่องสำคัญ ณ เวลานั้นช่วยให้เป็นการเรียนรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ ตอบโจทย์ชีวิตและสามารถ นำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือป้องกันได้ทันที ดังนั้น ครูจึงควรใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหา หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว สามารถคิดวิเคราะห์กับปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และหาแนวทางหรือ วิธีการป้องกันหรือแก้ปัญหาได้ นอกจากนั้นผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชชนวนทอง รัตนสุกาญจน์ ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้โดยรวมในยุคปัจจุบัน คือ เน้นการสร้างวิธีการเรียนรู้ เน้นให้เกิดทักษะ ความสามารถ เตรียมการเป็นพลเมืองของประเทศ ภูมิภาค และพลเมืองโลก ยึดหยุ่นสอดคล้องกับนักเรียน เน้นการคิดตัดสินใจด้วยตนเอง เน้นสหวิทยาการ บูรณาการ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

แนวทางการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒

๑. ใช้เนื้อหาและเวลาเรียนให้เหมาะสม
๒. สังเคราะห์และบูรณาการเนื้อหาที่เรียน
๓. จัดการเรียนรู้ในรูปแบบ/วิธีการที่เหมาะสม
๔. จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
๕. ใช้สถานการณ์/เหตุการณ์จริงในวิถีชีวิต
๖. สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน
๗. ครูมีแรงบันดาลใจและสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน
๘. ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง

โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ใช้เนื้อหาและเวลาเรียนให้เหมาะสม เนื้อหาเพศวิถีศึกษาที่ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง ๖ มิติ คือ พัฒนาการของมนุษย์ แต่ละช่วงวัย (Human Development) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relationships) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล (Personal Skill) พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behaviors) สุขภาวะทางเพศ (Sexual Health) บริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องเพศ (Social and Culture) โดยจัดเวลาเรียนให้เหมาะสมตามระดับชั้น

๒. สังเคราะห์และบูรณาการเนื้อหาที่เรียน การสอนเพศวิถีศึกษาครูผู้สอนจัดให้มีการสังเคราะห์และบูรณาการเนื้อหาที่เรียนกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐานและตัวชี้วัดในแต่ละระดับชั้นหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ครอบคลุมทั้ง ๖ มิติ รวมถึง สุขภาวะของนักเรียน

๓. จัดการเรียนรู้ในรูปแบบ/วิธีการที่เหมาะสม การสอนเพศวิถีศึกษาต้องมีวิธีสอนที่เหมาะสมและหลากหลายซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักและการเรียนรู้เกิดทักษะและสามารถคิดวิเคราะห์/ เชิงวิพากษ์/สร้างสรรค์ วิธีแก้ปัญหาลักษณะการตัดสินใจ การหาข่าวสารข้อมูล การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการเรียนรู้ ตามเนื้อหาหรือสถานการณ์ที่ใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ การใช้คำถาม การฟัง สรุปประเด็น กระตุ้นให้มีการถกเถียงและคิดต่อ เช่น การออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นต้น

๔. จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสอนเพศวิถีศึกษาครูผู้สอนต้องฟังเป็น ถามเป็น จับประเด็นเชื่อมโยงเป็น และให้นักเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้คิด ได้พูด ได้หาข้อสรุปและร่วมการประเมิน แทนที่ครูผู้สอนจะเป็นผู้บอกให้จดจำและสื่อสารทางเดียว ครูผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งสามด้าน คือ ความรู้ ทศนคติ และทักษะ มีกิจกรรมที่หลากหลายเสริมเพื่อสร้างทักษะเชิงปฏิบัติและให้โอกาส นักเรียนได้คิด วิเคราะห์เกี่ยวกับค่านิยมและทัศนคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ วิธีที่ใช้จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำการบ้าน การใช้กล่องคำถามสนทนา การบรรยายและให้ข้อมูลและการอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น

๕. ใช้สถานการณ์/เหตุการณ์จริงในวิถีชีวิต สถานการณ์/เหตุการณ์จริง/เหตุการณ์ใกล้ตัวในวิถีชีวิตเป็นสื่อที่จะต้องนำมาให้นักเรียนรู้จักคาดการณ์ ได้คิด วิเคราะห์ หาสาเหตุที่เกิดผลขึ้น หากไม่มีสาเหตุจะไม่เกิดผลตามมา

และทำอย่างไรจึงจะไม่ให้เกิดขึ้น เพื่อหาทางป้องกันโดยถือเป็นการรับผิดชอบร่วมกัน ครูผู้สอนจึงต้องใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนคิดและเกิด คำถามเพื่อหาคำตอบและแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาและการป้องกันตนเอง รวมทั้งเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมต่อไป

๖. สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน นักเรียนไม่ได้มีความรู้และประสบการณ์ชีวิตมากพอที่จะคิดเอง เลือกลง ในทางที่ปลอดภัย ถ้าครูไม่บอกสิ่งที่ถูกต้องและเชื่อถือหรือเห็นดีเห็นงามกับสิ่งที่ตนเองทำหรือเพื่อนทำ ครูผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกปลอดภัย กล้าถามในเรื่องที่สงสัยแทนที่จะปล่อยให้เรียนรู้เอง ไม่เป็นผู้ชี้ผิด ซึ่งดีกว่าทางเลือกของครูนั้นเหมาะสมที่สุด แต่ให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์เห็นปัญหาหรือสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

๗. ครูมีแรงบันดาลใจและสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาครูผู้สอนต้องมีแรงบันดาลใจและพร้อมที่จะพัฒนานักเรียนและสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียน ช่วยให้นักเรียนมีทางเลือกมากกว่าการห้าม ซึ่งให้เห็นคุณค่าของตนเอง รู้จักเห็นคุณค่าและเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความมั่นใจในอัตลักษณ์ของตนเอง มุ่งสร้างความรับผิดชอบต่อตัวเอง เน้นการสร้างเสริมวุฒิภาวะให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคม การรู้จักรับผิดชอบ และตัดสินใจด้วยตนเอง

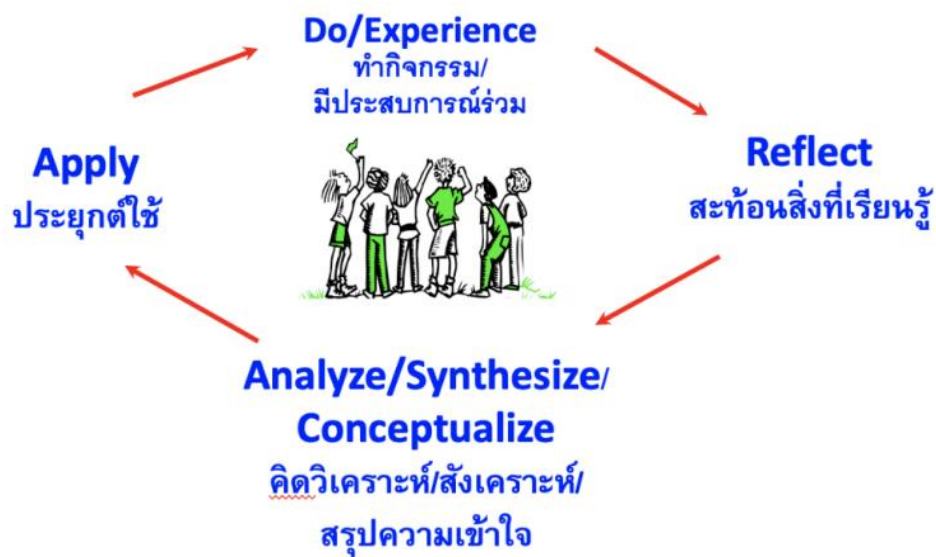
๘. ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง การประเมินผู้เรียนในการจัดเรียนรู้เพศวิถีศึกษา เน้นให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การดูแลสุขภาพในวิถีชีวิตประจำวันของตนเองในทางที่ดีขึ้น ครูผู้สอนจึงต้องเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินผล การเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เครื่องมือในการติดตามการเรียนรู้และตรวจสอบตนเองว่าอยู่ในระดับใดของความสำเร็จ (milestone) เพื่อไปถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เช่น แบบรายงานตนเอง แบบตรวจสอบ รายงานแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ แบบประเมินตนเอง เป็นต้น นอกจากนี้ ครูผู้สอนควรใช้กระบวนการประเมิน การให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ไปถึงจุดมุ่งหมายของการ เรียนรู้ตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้นักเรียนมีโอกาสได้แสดงพฤติกรรม การเรียนรู้ ทักษะการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การใช้คำถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น ซึ่งครูผู้สอนต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม และครอบคลุมกับจุดประสงค์/ผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ส่วนเครื่องมือวัดและประเมิน ครูผู้สอนต้องสร้างตาม วิธีการที่เลือกใช้และกำหนดประเด็นการประเมินตามจุดประสงค์/ผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

เป้าหมายการจัดการเรียนการรู้เพศวิถีศึกษา

เป้าหมายการจัดการเรียนการรู้เพศวิถีศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสุขภาวะทางเพศ คือ การมีความคิดเชิงบวกต่อเรื่องเพศและสัมพันธ์ทางเพศที่ปลอดภัย สามารถแสดงออกและตัดสินใจได้อย่างมีอิสระ โดยปราศจากการบังคับ การเลือกปฏิบัติและความรุนแรง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และมีความเคารพต่อเพศวิถีที่แตกต่างจากตน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้เพศวิถี เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักและภูมิใจในตัวตน ทางเพศของตนเอง เข้าถึงข้อมูลที่รอบด้านในการดูแลสุขภาพทางเพศ วางแผนแก้ไขปัญหาและป้องกันผลกระทบ หรือลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ หรือ มีความฉลาดรู้ในเรื่องเพศ sexual health literacy

การจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอน เพศวิถีศึกษา และเป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงมีลักษณะ “เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” โดยมีลักษณะการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (experiential learning) และการเกิดทักษะชีวิตในตัวผู้เรียน ซึ่ง David A. Kolb ได้ศึกษาการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (experiential learning) และกำหนดวงจรการเรียนรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ Do/Experience (การตั้งประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ยืนได้เห็นมา) Reflect (ทบทวนหรือสะท้อนความรู้สึกจากสิ่งที่เห็นของผู้เรียน) Analyze/Synthesize /Conceptualize (วิเคราะห์/สังเคราะห์/สร้างความเข้าใจหรือเกิดกรอบโมทัศน์ ของผู้เรียนเอง) Apply (สิ่งที่จะนำไปใช้ต่อไปในอนาคต) ดังนี้

ภาพแสดง วงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ของ David A. Kolb

ซึ่งการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (experiential learning) สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ ยุคการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการออกแบบการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง สร้างองค์ความรู้ ผ่านการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) การได้ปฏิบัติงาน สร้างสรรค์งานและนำเสนองานด้วยตัวเอง

ขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๖ มิติ

มูลนิธิแพธทูเฮลท์ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ยึดแนวทางของ SIECUS (Sexuality Information and Education Council of the US) และผนวกกับแนวปฏิบัติสากลทางวิชาการ เรื่องเพศวิถีศึกษาขององค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประชาชาติ (UNESCO) เพื่อกำหนด เนื้อหาเพศศึกษาหรือเพศวิถีศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหา ๖ มิติ ในแต่ละมิติ ประกอบด้วยหัวข้อย่อยต่าง ๆ ที่ครูผู้รับผิดชอบจะร่วมกันวิเคราะห์ความจำเป็นของผู้เรียนแต่ละระดับชั้นว่า มีปัญหาความต้องการ หรือโจทย์

ที่ต้องเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อย่อยอย่างไร และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความจำเป็นของผู้เรียน ดังนี้

๑. พัฒนาการของมนุษย์ (Human Development) มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศแต่ละช่วงวัย ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เน้นสาระเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีระเมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาว พัฒนาการทางเพศ การสืบพันธุ์ ภาพลักษณ์ต่อร่างกาย ตัวตนทางเพศ และ ความพึงพอใจทางเพศ มีหัวข้อย่อย ดังนี้

- ๑.๑ สรีระร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการสืบพันธุ์ (Reproductive and Sexual Anatomy and Physiology)
- ๑.๒ การสืบพันธุ์ (Reproduction)
- ๑.๓ การเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาว (Puberty)
- ๑.๔ ภาพลักษณ์ต่อร่างกาย (Body Image)
- ๑.๕ ตัวตนทางเพศ (Gender Identity)
- ๑.๖ รสนิยมทางเพศ (Sexual Orientation)

๒. สัมพันธภาพ (Relationships) เป็นเนื้อหาในมิติของครอบครัว เพื่อน การคบเพื่อนต่างเพศ ความรัก การใช้ชีวิตคู่ การแต่งงาน การเป็นพ่อแม่ มีหัวข้อย่อย ดังนี้

- ๒.๑ ครอบครัว (Families)
- ๒.๒ มิตรภาพ (Friendship)
- ๒.๓ ความรัก (Love)
- ๒.๔ ความสัมพันธ์แบบโรแมนติก และการคบหาดูใจกัน (Romantic Relationship & Dating)
- ๒.๕ การแต่งงานและการตกลงใช้ชีวิตร่วมกัน (Marriage and Lifetime Commitments)
- ๒.๖ การเลี้ยงดูลูก (Raising Children) ๒.๗ การอดกลั้น การนับรวม การเคารพ (Tolerance, Inclusion, Respect)

๓. ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skills) เป็นทักษะที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ได้แก่

- ๓.๑ การให้คุณค่า (Values)
- ๓.๒ การตัดสินใจ (Decision-making)
- ๓.๓ การสื่อสาร (Communication)
- ๓.๔ การยืนยันความคิด ความต้องการ ความรู้สึกของตนเอง (Assertiveness)
- ๓.๕ การต่อรอง (Negotiation + ทักษะการปฏิเสธ (Refusal Skills)
- ๓.๖ การหาความช่วยเหลือ (Looking for Help)
- ๓.๗ บรรทัดฐานของสังคมและอิทธิพลเพื่อนที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ (Norms and Peer Influence on Sexual Behaviors)

๓.๘ การเท่าทันสื่อและเพศวิถี (Media Literacy and Sexuality)

๔. พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behavior) มีเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่พัฒนาไปตาม ช่วงชีวิต การเรียนรู้อารมณ์เพศ การจัดการอารมณ์เพศ การช่วยตัวเอง จินตนาการทางเพศ การแสดงออก ทางเพศ การละเว้น การมีเพศสัมพันธ์ การตอบสนองทางเพศ โดยมีหัวข้อย่อย ดังนี้

- ๔.๑ ชีวิตทางเพศตลอดช่วงชีวิต (Sexuality Throughout Life)
- ๔.๒ การช่วยตัวเอง (Masturbation)

- ๔.๓ พฤติกรรมทางเพศที่แสดงออกต่อกัน (Shared Sexual Behavior)
- ๔.๔ การละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ (Sexual Abstinence)
- ๔.๕ การตอบสนองทางเพศของมนุษย์ (Human Sexual Response)
- ๔.๖ จินตนาการ (Fantasy) จินตนาการทางเพศเป็นเรื่องปกติ
- ๔.๗ การเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ (Sexual Dysfunction)

๕. สุขภาพทางเพศ (Sexual Health) เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยทางเพศ ที่เหมาะสมตามวัย มีสาระเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์จากความสัมพันธ์ทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย วิธีการคุมกำเนิด การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ การล่วงละเมิดทางเพศ ความรุนแรงทางเพศ และอนามัยเจริญพันธุ์ ดังนี้

- ๕.๑ อนามัยเจริญพันธุ์ (Reproductive Health)
  - ๕.๒ การคุมกำเนิด (Contraception) + การป้องกันการตั้งครรภ์ (Pregnancy Prevention)
  - ๕.๓ การตั้งครรภ์ และการฝากครรภ์ (Pregnancy and Prenatal Care)
  - ๕.๔ การทำแท้ง (Abortion)
  - ๕.๕ การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (STIs) + ความเข้าใจ, การตระหนักรู้, และการลดโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อ STIs and HIV (Understanding, Recognizing and Reducing the Risk of STIs, including HIV)
  - ๕.๖ เชื้อเอชไอวีและเอดส์ (HIV and AIDS) + การตีตราเรื่องเอชไอวี/เอดส์, การดูแล, การรักษา และการสนับสนุน (HIV and AIDS Stigma, Care, Treatment and Support)
  - ๕.๗ การล่วงละเมิดทางเพศ (Sexual Abuse, assault, violence, harassment)
  - ๕.๘ การยินยอมพร้อมใจ, พื้นที่ส่วนตัว และ สิทธิในเนื้อตัวร่างกาย (Consent, Privacy and Bodily Integrity)
  - ๕.๙ การใช้ ICTs อย่างปลอดภัย (Safe use of Information and Communication Technologies (ICTs))
๖. สังคมและวัฒนธรรม (Society and Culture) เป็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ และการแสดงออกในเรื่องเพศของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศทางสังคม วัฒนธรรม บทบาททางเพศ ในบริบทของสังคม วัฒนธรรม กฎหมาย สิทธิส่วนบุคคล ศิลปะ และสื่อต่าง ๆ ดังนี้

- ๖.๑ เพศวิถีและสังคม (Sexuality and Society)
- ๖.๒ บทบาททางเพศ (Gender Roles)
  - ๖.๒.๑ การประกอบสร้างของสังคมในเรื่องเพศสภาพและบรรทัดฐานชายหญิง (The Social Construction of Gender and Gender Norms)
  - ๖.๒.๒ ความเท่าเทียมทางเพศ การเหมารวมและอคติทางเพศ (Gender Equality, Stereotypes and Bias)
  - ๖.๒.๓ ความรุนแรงทางเพศสภาพ (Gender-based Violence)
- ๖.๓ เพศวิถีและกฎหมาย (Sexuality and Law)
- ๖.๔ เพศวิถีและศาสนา (Sexuality and Religion)
- ๖.๕ ความหลากหลาย (Diversity)
- ๖.๖ เพศวิถีและศิลปะ (Sexuality and the Arts)
- ๖.๗ เพศวิถีและสื่อ (Sexuality and the Media)
- ๖.๘ เพศวิถีและสิทธิมนุษยชน (Sexuality and Human Rights)

สาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๖ มิติ

แม้จะมีหัวข้อย่อย ๆ ของทั้ง ๖ มิติในเรื่องเพศวิถีศึกษาข้างต้นสำหรับให้ครูผู้สอนได้นำไปวิเคราะห์ เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นแล้วนั้น “รายละเอียดสาระสำคัญ หรือ Key Messages” จะเป็นตัวช่วยที่จะทำให้ครูผู้สอนเห็นภาพและตัวอย่างเจตนารมณ์ของแนวคิดเพศวิถีศึกษา ๖ มิติ ได้ชัดเจนขึ้นในการที่จะนำไปออกแบบการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนเพศวิถีศึกษา เมื่อต้องจัดการเรียนรู้ในแต่ละมิติ ต้องคำนึงถึงว่า “ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึง Key Messages เหล่านี้ด้วยหรือไม่?” อย่างไรก็ตาม Key Messages ด้านล่างนี้เป็นเพียงแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนอาจพิจารณาเลือกใช้ หรือ เพิ่มเติม Key Messages ได้เอง ขึ้นอยู่กับบริบทของผู้เรียนและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ณ ขณะนั้น

มูลนิธิแพชทูเฮลท์ ได้ถอดองค์ความรู้เรื่องขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๖ มิติ จาก SIECUS (Sexuality Information and Education Council of the US) และได้จัดประชุมปฏิบัติการ เพื่อระดมความคิดเห็นจากบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกำหนด สาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๖ มิติ โดยมี รายละเอียดดังนี้

๑. พัฒนาการของมนุษย์ (Human Development)

๑.๑ ร่างกายของแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน และมีคุณค่าเท่าเทียมกัน

๑.๒ ร่างกายของมนุษย์มีความสามารถทั้งการสืบพันธุ์ และแต่ละคนสามารถเลือกได้ว่าต้องการมีลูกหรือไม่

๑.๓ ระบบร่างกายที่ตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการทางเพศ แตกต่างจากระบบสืบพันธุ์

๑.๔ การดูแลสุขอนามัยของอวัยวะเพศและอวัยวะสืบพันธุ์เป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญต่อการมีสุขภาวะ ทางเพศ

๑.๕ การมีเพศสัมพันธ์ เกิดขึ้นขึ้นทั้งเพื่อตอบสนองอารมณ์ปรารถนาทางเพศ และเพื่อการสืบพันธุ์ ดังนั้น

การมีเพศสัมพันธ์ควรมีการป้องกันทุกครั้ง หากยังไม่พร้อมหรือไม่ต้องการมีลูก

๑.๖ สัญญาณหนึ่งของการตั้งครรภ์ คือ ประจำเดือนไม่มาตามปกติ

๑.๗ ภาพลักษณ์ของร่างกายที่ถูกสร้างขึ้น (โดยสื่อ) ให้เป็นมาตรฐานหรือเป็นค่านิยมของสังคม มักไม่ใช่ ภาพสะท้อนความเป็นจริงของร่างกายมนุษย์ ซึ่งมีความแตกต่างกัน และการสร้างภาพลักษณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความรู้สึกของบุคคลต่อร่างกายตนเอง ซึ่งอาจส่งผลในทางลบต่อพฤติกรรม และสุขภาวะทางเพศ ของคน ๆ นั้น

๑.๘ มนุษย์อาจมีความรู้สึกดึงดูดใจทางเพศ กับคนเพศเดียวกัน หรือต่างเพศ หรือทั้งสองเพศได้ซึ่งเป็น เรื่องบุคคลและไม่ใช่เรื่องผิดปกติ และไม่ได้ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคน ๆ นั้น ในขณะเดียวกัน ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม และศาสนาอาจมีข้อกำหนด ความเชื่อ และการยอมรับต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ แตกต่างกัน ทำให้เป็นเรื่องยากสำหรับบางคนในการยอมรับหรือเปิดเผยรสนิยมทางเพศของตนเอง

๑.๙ การให้เกียรติและการเคารพความแตกต่างหลากหลายของบุคคลโดยเท่าเทียมกัน เป็นสิ่งที่เราพึง ปฏิบัติต่อกัน

๑.๑๐ บุคคลมีสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตนเอง และไม่อาจมีใครละเมิดสิทธินี้ได้

๒. สัมพันธภาพ (Relationship)

๒.๑ ความไว้วางใจ การใส่ใจความรู้สึก การเคารพ การแสดงความรัก ความห่วงใย เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี ในขณะที่การเอาเปรียบ การใช้อำนาจ การไม่ให้เกียรติการละเมิดสิทธิสะท้อนถึงสัมพันธภาพที่ไม่ดีและไม่ควรเกิดขึ้นในทุกความสัมพันธ์

๒.๒ ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ในทุกความสัมพันธ์ เป็นเรื่องปกติและสามารถจัดการได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง

๒.๓ การแสดงความรักมีหลายแบบ พฤติกรรมทางเพศและการมีเพศสัมพันธ์ไม่ใช่เงื่อนไขของการแสดงความรัก

๒.๔ ครอบครัวและการใช้ชีวิตมีหลายแบบ

๒.๕ การตัดสินใจเรื่อง การมีชีวิตคู่ มีลูก และมีครอบครัว เป็นการตัดสินใจสำคัญ และมาพร้อมกับความรับผิดชอบต่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์ด้วย

๒.๖ การมีลูก ควรเกิดขึ้นจากความต้องการและความพร้อมที่จะรับผิดชอบในการดูแล

๒.๗ การรังแก การตีตรา การเลือกปฏิบัติ ด้วยเหตุของความแตกต่าง เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและลดทอน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๓. ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skills)

๓.๑ การให้คุณค่า ทักษะคิด และความเชื่อต่อเรื่องเพศ/เพศวิถีของบุคคล ส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ การดำเนินชีวิต และสุขภาวะทางเพศ

๓.๒ การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศวิถีเป็นเรื่องสำคัญ เพราะมีผลที่ตามมาทั้งต่อตนเอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านสุขภาพและสังคม ที่ต้องรับผิดชอบ

๓.๓ เพื่อน ครอบครัว บรรทัดฐานและค่านิยมเรื่องเพศ อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมทางเพศ

๓.๔ การสื่อสารที่ดีเป็นเรื่องสำคัญในรักษาความสัมพันธ์

๓.๕ การสื่อสารถึงความรู้สึกเรื่องเพศ ความต้องการ ขอบเขตความสัมพันธ์ การยินยอมพร้อมใจ และการเคารพ สิทธิและความรู้สึกของอีกฝ่าย เป็นเรื่องจำเป็นในการมีความสัมพันธ์ทางเพศที่ดี

๓.๖ การจัดการความขัดแย้งมีหลายวิธี และไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง

๓.๗ การรู้แหล่งช่วยเหลือที่เกี่ยวกับเรื่องเพศและเพศวิถี และหาความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาสุขภาพทางเพศ

๓.๘ การใช้วิจารณญาณในการดูสื่อและใช้ ICT เป็นเรื่องสำคัญ เพราะสื่อมีอิทธิพลต่อการรับรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมของในสังคมทั้งทางบวกและทางลบ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ปรากฏในสื่ออาจมีทั้งข้อเท็จจริง และข้อมูลผิด ๆ สื่อยังอาจนำเสนอภาพลักษณ์ในเรื่องเพศ เพศวิถี ความสัมพันธ์ทางเพศ บทบาทชาย หญิง และเพศทางเลือกที่บิดเบือนหรือไม่สะท้อนความเป็นจริงในสังคม ทักษะการคิด วิเคราะห์ และเท่าทันสื่อ จึงเป็นเรื่องสำคัญ

๓.๙ การตระหนักในคุณค่าตัวเองเป็นพื้นฐานสำคัญ

๔. พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behavior)

๔.๑ ความรู้สึกทางเพศ จินตนาการทางเพศ ความปรารถนาทางเพศ เป็นเรื่องธรรมชาติ และมนุษย์มีความสามารถในการหาและมีความรื่นรมย์ทางเพศ ผ่านการสัมผัสร่างกายในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต

๔.๒ การตัดสินใจมีหรือไม่มีเพศสัมพันธ์ เป็นสิทธิส่วนบุคคล ควรเกิดขึ้นจากการยินยอมพร้อมใจ และคำนึงถึงการป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นที่ส่งผลต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิต

๔.๓ การไม่มีเพศสัมพันธ์ เป็นวิธีการป้องกันการตั้งครรภ์และป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ที่มีประสิทธิภาพที่สุด และเป็นทางเลือกเสมอ แม้ในคนที่เคยมีประสบการณ์ทางเพศมาแล้ว

๔.๔ เราไม่ควรใช้ภาพลักษณ์ภายนอก ความสามารถของร่างกาย อัตลักษณ์ทางเพศ รสนิยมทางเพศ และประสบการณ์ทางเพศ มาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจคุณค่าของคนและเลือกปฏิบัติต่อบุคคล

๔.๕ พฤติกรรมทางเพศควรนำมาซึ่งความสุขและพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย และคำนึงถึงความปลอดภัยด้านสุขภาพ และปราศจากความเสี่ยง (ต่อโรคติดต่อ, การท้องไม่พร้อม, ความรุนแรง)

๕. สุขภาพทางเพศ (Sexual Health)

๕.๑ วิธีคุมกำเนิดแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถช่วยป้องกันการตั้งครรภ์ได้

๕.๒ การตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมหรือไม่ตั้งใจ อาจเกิดขึ้นได้ การเข้าถึงข้อมูล บริการปรึกษา และบริการช่วยเหลือเมื่อเผชิญกับการตั้งครรภ์ไม่พร้อม จะช่วยให้เห็นทางเลือกในการจัดการไม่ว่าจะเลือกตั้งครรภ์ต่อ หรือยุติการตั้งครรภ์ (ซึ่งสามารถทำได้อย่างปลอดภัยหากอายุครรภ์ไม่เกิน ๑๒ สัปดาห์)

๕.๓ เมื่อรู้หรือสงสัยว่าตั้งครรภ์ ไม่ว่าจะตัดสินใจตั้งครรภ์ต่อ หรือยุติการตั้งครรภ์ การเข้าถึงบริการ ให้เร็วที่สุดเป็นเรื่องสำคัญ

๕.๔ ทางเลือกในการลดโอกาสเสี่ยงต่อการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวีมีหลายวิธี และการมีเพศสัมพันธ์ ใช้ถุงยางอนามัยจะช่วยทั้งป้องกันการตั้งครรภ์ ป้องกันการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี

๕.๕ การล่วงละเมิดทางเพศ และการใช้ความรุนแรงทางเพศ เป็นเรื่องยอมรับไม่ได้ และเป็นการละเมิดสิทธิ นอกจากนั้นในหลายกรณีเป็นเรื่องผิดกฎหมายที่สามารถฟ้องร้องได้

๕.๖ เอชไอวีสามารถป้องกันได้ และเอดส์รักษาได้ ดังนั้นเราจึงสามารถอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้ และผู้ติดเชื้อเอชไอวีสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ หากเข้าถึงการรักษา การรังเกียจและการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีเป็นการละเมิดสิทธิ

๖. สังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture)

๖.๑ การให้คุณค่าและทัศนคติเรื่องเพศของบุคคล ได้รับอิทธิพลจากสังคม วัฒนธรรม และศาสนา และส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ การแสดงออก และการปฏิบัติต่อกันอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน

๖.๒ การตระหนักว่าบรรทัดฐาน/ค่านิยมเรื่องเพศ และความคาดหวังต่อบทบาทหญิงชายของสังคมไทย ส่งผลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตทางเพศของคนในสังคม และแต่ละคนอาจมีทัศนคติและความเชื่อที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคมได้

๖.๓ การตั้งคำถามต่ออคติทางเพศ บรรทัดฐานหรือค่านิยมทางเพศ ที่ส่งผลกระทบในทางลบต่อบุคคล หรือสร้างความไม่เสมอภาค/ไม่เท่าเทียมทางเพศ เป็นเรื่องสำคัญและเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง

๖.๔ การรู้ถึงสิทธิและกฎหมายที่มีผลต่อสุขภาพทางเพศของตนเองเป็นเรื่องสำคัญ เช่น

- ๖.๔.๑ การล่วงละเมิดทางเพศ
- ๖.๔.๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่น
- ๖.๔.๓ การคุมครองผู้เยาว์
- ๖.๔.๔ ความเท่าเทียม/เสมอภาคทางเพศ
- ๖.๔.๕ การข่มขืนในคู่สมรส
- ๖.๔.๖ สิทธิสุขภาพ ฯลฯ

คุณลักษณะของครูผู้สอนเพศวิถีศึกษา

การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา จึงไม่ใช่การมุ่งเน้นการให้ข้อมูลความรู้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตไปตามพัฒนาการตามช่วงวัย มีความเข้มแข็งในการดูแลและจัดการตนเองในเรื่องเพศ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ โดยตระหนักถึงสิทธิของตนเองและเคารพผู้อื่น ครูผู้สอนเพศวิถีศึกษาจึง ควรมีคุณลักษณะดังนี้

๑. การเคารพในความเป็นมนุษย์ การจัดการเรียนรู้เพศวิถีเป็นการเสริมพลังผู้เรียน ส่งเสริมความเข้าใจในสิทธิมนุษยชน ผู้เรียนเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่จะต้องได้รับการเรียนรู้ การพัฒนา ไม่ถูกละเมิดสิทธิทางการเรียนรู้ เพื่อการเจริญเติบโตที่สมบูรณ์

๒. การเคารพในความเท่าเทียมทางเพศ การจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาสร้างเสริม คุณลักษณะการยอมรับความแตกต่างหลากหลายอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ รวมทั้งเรื่องเพศ ส่งเสริมความเข้าใจ เห็นอก เห็นใจ เคารพกันและกัน ในทุกเพศสภาพ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพทางเพศของบุคคล

๓. ทักษะการจัดการเรียนรู้เพศวิถี เน้นการฟังอย่างตั้งใจ การใช้คำถามชวนคุย เพื่อเปิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน การสังเกต ทั้งบรรยากาศการเรียนรู้และพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของผู้เรียน เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ของผู้เรียน

๔. การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ไว้วางใจ ครูไม่จำเป็นต้องวางตนเป็นผู้รู้ตลอดเวลา และไม่จำเป็นต้องเป็นผู้สรุปทุกครั้ง ซึ่งจะทำให้เป็นกังวล แต่สามารถเป็นผู้ที่เรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน แต่ให้ผู้เรียนสรุป การเรียนรู้ของตัวเองได้ หรือทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ของผู้เรียน (facilitator)

๕. การไม่ด่วนตัดสินคุณค่า หรือทำหน้าที่ชี้แนะถูกหรือผิดตลอดเวลา แต่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมุมมองร่วมกัน การตัดสินด้วยอคติทางเพศหรือความเชื่อส่วนตัว ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ยอมรับ ครูต้องเชื่อว่าผู้เรียนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ และเลือกตัดสินใจเองได้ ถ้าได้ข้อมูลที่เพียงพอ รอบด้าน และฝึกให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ อยู่เสมอ

การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา

กรอบและขอบข่ายเนื้อหาเพศวิถีศึกษา เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับทุกวิชา การจัดการเรียนรู้เพศวิถี จึงถือเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่ต้องช่วยกัน ไม่ใช่เพียงแค่ครูสุขศึกษาคนเดียว การพัฒนาครูทุกคนในโรงเรียน ให้เข้าใจขอบข่ายเนื้อหาการสอน ๖ มิติ สำคัญ และกำหนดโครงสร้างการสอน เพื่อให้ครูออกแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนักเรียนแต่ละระดับชั้นที่รับผิดชอบ โดยผู้ที่ทำหน้าที่นี้เทศ ทั้งนี้เทศภายใน เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และผู้ทำหน้าที่นี้เทศภายนอก คือ ศึกษานิเทศก์ มีบทบาทในการช่วยครูพัฒนาการออกแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระสำคัญการสอนเพศวิถีศึกษา (key Message) ไม่ว่าจะจัดการเรียนรู้ จัดเป็นรายวิชาพื้นฐาน หรือรายวิชาเพิ่มเติม หรือจัดในลักษณะบูรณาการตัวชี้วัดจากสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง หรือจัดเป็นกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน หรือจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร และให้ข้อเสนอแนะในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เป็น แบบ Active Learning ผ่านการสังเกตการสอน โดยการชี้แนะหลังการสอนตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ประกอบด้วย

๑. แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เรื่อง หยอกล้อ รังแก ใครสนุก ?
๒. แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เรื่อง เส้นแบ่งแห่งเพศ

โดยได้วิเคราะห์ความสอดคล้องของสาระสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้กับ สาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๖ มิติและความสอดคล้องของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้กับการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ตามวงจรการเรียนรู้ ๔ ขั้นตอน ได้แก่ Do/Experience (การตั้งประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ยืนได้เห็นมา) Reflect (ทบทวนหรือสะท้อนความรู้สึกจากสิ่งที่เห็นของผู้เรียน) Analyze/Synthesize /Conceptualize (วิเคราะห์/สังเคราะห์/สร้างความเข้าใจหรือเกิดกรอบ มโนทัศน์ของผู้เรียนเอง) Apply (สิ่งที่จะนำไปใช้ต่อไปในอนาคต) ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เรื่อง หยกหล่อ รังแก ใครสนุก ?

ความสอดคล้องกับสาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ในข้อ ๓ ทักษะส่วนบุคคล ข้อ ๓.๔ การสื่อสารที่ดีเป็นเรื่องสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ และ ๓.๖. การจัดการความขัดแย้งมีหลายวิธี และไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง

สาระสำคัญ

การหยอกล้อ อาจเกิดขึ้นระหว่างเพื่อน หรือคนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้เป็นการหยอกล้อด้วยความรัก ความสนุก ไม่ได้มีเจตนาร้าย แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกของคนที่ถูกหยอกล้อด้วย หากฝ่ายที่ถูกหยอกล้อไม่รู้สึกรักสนุกด้วย การหยอกล้อนั้นก็จะเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ และกลายเป็นการรังแก ซึ่งการรังแกเป็นการกระทำที่ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ดี รู้สึกเจ็บปวด และเป็นความตั้งใจจะทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง หากเราไม่ชอบที่คนอื่นหยอกล้อ ล้อเลียน หรือรังแกเรา เราต้องไม่ทำกับคนอื่นด้วยเช่นกัน และการรังแกกันเป็นเรื่องที่ไม่ควรเกิดขึ้นไม่ว่ากับใคร

จุดประสงค์

๑. บอกความรู้สึกของคนที่ถูกหยอกล้อ และถูกรังแก
๒. บอกลักษณะสำคัญของ “การรังแกกัน” ที่แตกต่างจาก “การหยอกล้อ”
๓. อธิบายถึงเหตุผลที่เราไม่ควร “หยอกล้อ” หรือ “รังแก” ผู้อื่น

คุณลักษณะสำคัญ (Core Values)	ทักษะสำคัญ (Core Skills)
<ul style="list-style-type: none"> • การเคารพความแตกต่าง • การรู้และเคารพสิทธิ • การเห็นอกเห็นใจ เข้าใจคนอื่น • การไม่เอาเปรียบผู้อื่น • การไม่ใช้ความรุนแรง • ความเท่าเทียม • สำนึกพลเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> • การปรับตัว • การอยู่ร่วมกัน • การวิเคราะห์แยกแยะ • การตัดสินใจ • การประเมินผลกระทบ • การหาความช่วยเหลือ

ระยะเวลา ๖๐ นาที (๑ คาบเรียน)

อุปกรณ์และสื่อ

- แผ่นกิจกรรม “หยอกล้อหรือรังแก”
- เตรียมเขียนพฤติกรรม ๕ ข้อในกระดาษ A๔ แผ่นละ ๑ ข้อ (ผลัก, หยิบของโดยไม่ได้รับ อนุญาต, เรียกเพื่อนว่า “ไอ้อ้วน” หรือ “ไอ้ดำ” ไม่พูดด้วยหรือกีดกันไม่ให้เล่นด้วย, กล่าวหา ให้ร้าย)
- เตรียมเขียนตารางตามแผ่นกิจกรรม “หยอกล้อหรือรังแก” บนกระดานหรือฟลิปชาร์ต (Flipchart) ล่วงหน้าเพื่อใช้รวบรวมคะแนนคำตอบของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้จัดการเรียนรู้

ครูอาจต้องสังเกตว่า มีนักเรียนในห้องที่เคยถูกรังแก หรือมักถูกเพื่อนหยอกล้อ ล้อเลียน อาจรู้สึก ไม่ปลอดภัย ในการเล่าหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพูดคุย และหาทาง ช่วยเหลือ นอกจากนี้หากพบว่า มีนักเรียนที่ชอบรังแกเพื่อน อาจหาทางพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

การประเมินผลการจัดการเรียนรู้

๑. สังเกตความสนใจและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
๒. สังเกตการแสดงเหตุผลในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

๑. ถามนักเรียนว่าใครเคยหยอกล้อกับเพื่อน ๆ บ้าง

ขออาสาสมัคร ๓-๔ คน ยกตัวอย่างว่า ทำอะไรที่เป็นการหยอกล้อกันและชวนคุยดังนี้

ขั้นที่ ๑ Do/Experience

กิจกรรมข้อที่ ๑ และ ๒
ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนแต่ละคนสะท้อนถึงประสบการณ์ที่เป็นการหยอกล้อ และรังแกกัน ตามความหมายของ นักเรียนแต่ละคน

- เหตุใดเราจึงหยอกล้อเพื่อน ๆ แบบนั้น
- เรารู้สึกอย่างไร และเพื่อนที่ถูกล้อรู้สึกอย่างไร

๒. แจกแผ่นกิจกรรม “หยอกล้อหรือรังแก” ให้นักเรียนแต่ละคนทำ อธิบายให้นักเรียนอ่านพฤติกรรมทั้ง ๕ ข้อ และให้ความเห็นว่าพฤติกรรมแต่ละข้อถือเป็นการหยอกล้อ หรือการรังแก หรือเป็นได้ทั้งสองอย่าง ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายถูกในช่องตามความเห็นของนักเรียน และเราควรทำ พฤติกรรมเหล่านั้นหรือไม่ ใช้เวลา ๕ นาที เมื่อทำเสร็จแล้วให้ทุกคนส่งครู

๓. แบ่งกลุ่มย่อย ๕ กลุ่ม แจกบัตรพฤติกรรมที่เขียนบนกระดาษ A๔ ที่เตรียมไว้ให้แต่ละกลุ่ม ดังนี้

ขั้นที่ ๒ Reflect

กิจกรรมข้อที่ ๓ และ ๔ ครูให้นักเรียนสะท้อนความรู้สึกต่อพฤติกรรมทั้ง ๕ ข้อ โดยแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อยผ่านคำถาม ๒ ข้อ

- กลุ่ม ๑ ผลัก
- กลุ่ม ๒ หยิบของโดยไม่ได้รับอนุญาต
- กลุ่ม ๓ เรียกเพื่อนว่า “ไอ้อ้วน” หรือ “ไอ้อดำ” หรือล้อเลียนรูปลักษณ์อื่น ๆ ของเพื่อน
- กลุ่ม ๔ ไม่พูดคุย หรือกีดกัน ไม่ให้เล่นด้วย
- กลุ่ม ๕ กล่าวหา ให้อาย

- ครูอธิบายว่า ให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนในประเด็นต่อไปนี้ในเวลา ๑๐ นาที
  - หากเราเป็นคนที่ถูกระทำแบบนี้ เราจะรู้สึกอย่างไร? (เช่น ถูกผลัก)
  - ถ้าเราเจอการกระทำแบบนี้เราจะทำอะไรได้บ้าง?

ระหว่างที่นักเรียนคุยกลุ่มย่อย ครูรวบรวมคะแนนจากแผ่นกิจกรรมที่แต่ละคนทำ และแสดงผลคะแนนตามตารางแผ่นกิจกรรมบนกระดานหรือฟลิปชาร์ท

พฤติกรรม	หยอกล้อ	รังแก	เราควรทำหรือไม่ควรทำ
๑. ผลัก			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๒. หยิบของโดยไม่ได้รับอนุญาต			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๓. เรียกเพื่อนว่า ไอ้อ้วน หรือ ไอ้ดำ			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๔. ไม่พูดด้วย หรือ กีดกันไม่ได้เล่นด้วย			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๕. กล่าวหา ให้ร้าย			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ

๔. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ และครูจดประเด็นคำตอบบนกระดาน โดยแยกเป็น

ความรู้สึก	สิ่งที่จะทำ

๕. เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอแล้ว ครูชวนดูคำตอบบนกระดาน และชวนคุย ดังนี้

- เมื่อดูความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อเราเป็นผู้ถูกระทำ เช่น ถูกผลัก ถูกเพื่อนเรียก “ไอ้อ้วน” “ไอ้ดำ” นักเรียนเห็นว่าส่วนใหญ่รู้สึกอย่างไร ดีหรือไม่ดีเพราะเหตุใด
- นักเรียนคิดว่า หากผู้กระทำรับรู้ถึงความรู้สึกของผู้ถูกระทำ จะรู้สึกอย่างไร
  - ครูย้ำให้เห็นว่า ผู้ถูกระทำ ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดรู้สึกไม่ดี
- เมื่อถูกระทำ พวกเราส่วนใหญ่เลือกทำ แบบใด เพราะเหตุใด และคิดว่าจะส่งผล อย่างไร
- ครูเสริมว่า หากเราถูกระทำสิ่งที่เราทำได้มีทั้งการบอกให้เพื่อนหยุดการกระทำนั้น เดินหนีออกไป หรือบอกผู้ใหญ่ว่าเกิดอะไรขึ้น หากเรามีการตอบโต้กลับอาจทำให้เกิด การปะทะและมีปัญหามากขึ้นได้

ขั้นที่ ๓ Analyze

กิจกรรมข้อที่ ๕- ๗ ครูใช้ คำถามชวนคิด เพื่อวิเคราะห์ ผลกระทบจากการหยอกล้อ รังแกกันมีอะไรบ้าง และวิธีการแก้ไขปัญหาแต่ละ ปัญหาวิธีใดควรทำและไม่ควรทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่มาจากประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นว่า วิธีการแบบใดจะส่งผลแบบใด เหตุผลที่เราไม่ควรทำ พฤติกรรมเหล่านี้ และควร เลือกวิธีการแบบใด เพื่อยุติการรังแก

แนวทางการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒

๖. ชวนดูคะแนนที่รวบรวมความเห็นของทุกคนต่อพฤติกรรมเหล่านี้ว่าเป็นการหยอกล้อหรือรังแกกัน และอธิบายเพิ่มเติม ดังนี้

- การหยอกล้อ อาจเกิดขึ้นระหว่างคนที่สนิทหรือมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและหยอกล้อด้วยความรักไม่ได้มีเจตนาร้าย แต่ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของคนที่ถูกหยอกล้อด้วย
- คนที่เป็นฝ่ายหยอกล้อเพื่อนอาจรู้สึกเป็นการล้อเล่น รู้สึกสนุก ไม่มีเจตนาทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ดีแต่หากฝ่ายที่ถูกหยอกล้อไม่รู้สึกสนุกด้วยการหยอกล้อนั้นก็จะเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ และกลายเป็นการรังแกกัน
- การรังแก มักเป็นการกระทำ ที่ตั้งใจจะกระทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง ให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ดี รู้สึกเจ็บปวด

๗. จากนั้นชวนคิดว่าพฤติกรรมทั้ง ๕ ข้อเป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่

- ขออาสาสมัครบอกเหตุผลว่า ทำไมเราจึงไม่ควรทำพฤติกรรมเหล่านี้กับเพื่อน ๆ

๘. ครูชวนคุยโดยใช้คำถามเพื่อสรุปการเรียนรู้และเพิ่มประเด็นสำคัญ ดังนี้

- หากเราไม่ชอบหรือรู้สึกไม่ดีที่คนอื่นหยอกล้อ ล้อเลียน หรือไม่อยากให้คนอื่นรังแกเรา เราควรทำแบบนั้นกับเพื่อนหรือคนอื่น ๆ หรือไม่ ?

- หากเราเคยหยอกล้อ ล้อเลียน รังแกเพื่อนและไม่เคยสนใจว่าเพื่อนรู้สึกอย่างไร เราควรทำอย่างไร ?

- หากเราถูกรังแก ล้อเลียน หรือหากเราพบเห็นเพื่อนถูกรังแกและเราได้บอกให้หยุดการกระทำนั้นแล้ว แต่คนที่ทำยังไม่หยุดเราจะทำอย่างไรได้บ้าง ?

- ครูสรุปย้ำว่า การรังแกไม่ควรเกิดขึ้นกับใครและหากเราไม่สามารถจัดการได้เราควรไปบอกผู้ใหญ่ให้ทราบและช่วยหาทางจัดการเพื่อแก้ปัญหา

ขั้นที่ ๔ Apply

กิจกรรมข้อที่ ๘ ครูใช้คำถามเพื่อขมวดความเข้าใจ และให้ผู้เรียนบอก แนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหา เมื่อตนเองถูกรังแกหรือหากเราเองเป็นคนไปรังแกคนอื่นจะยุติอย่างไร และวิธีการช่วยเหลือคนอื่นที่ถูกรังแก

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้	เครื่องมือวัดและประเมินผล
๑. สังเกตความสนใจและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	๑. แบบสังเกตพฤติกรรมความสนใจและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
๒. สังเกตการแสดงเหตุผลในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น	๒. แบบบันทึกการแสดงเหตุผลในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น

ใบกิจกรรม

เรื่อง หยอกล้อหรือรังแก

คำชี้แจง : ให้นักเรียนพิจารณาพฤติกรรมข้อ ๑-๕ ในตาราง นักเรียนคิดว่าพฤติกรรมเหล่านี้ กับเพื่อนหรือคนอื่น ๆ ถือเป็นกรหยอกล้อ หรือเป็นการรังแกกัน หรือเป็นทั้งสองอย่าง และนักเรียนคิดว่า เราควรทำสิ่งเหล่านี้กับเพื่อนหรือไม่ โดยให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ในช่องตามความคิดเห็นของนักเรียน

พฤติกรรม	หยอกล้อ	รังแก	เราควรทำหรือไม่ควรทำ
๑. ผีลัก			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๒. หยิบของโดยไม่ได้ รับอนุญาต			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๓. เรียกเพื่อนว่าไอ้อ้วน หรือ ไอ้ดำ			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๔. ไม่พูดด้วย หรือ กีดกันไม่ได้ เล่นด้วย			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๕. กล่าวหา ให้ร้าย			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ

แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เรื่อง เส้นแบ่งแห่งเพศ

ความสอดคล้องกับสาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ในข้อ ๖ สังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture) ข้อ ๖.๒ การตระหนักว่าบรรทัดฐาน/ค่านิยมเรื่องเพศ และความคาดหวังต่อบทบาทหญิงชายของสังคมไทย ส่งผลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตทางเพศของคนในสังคม และแต่ละคน อาจมีทัศนคติและความเชื่อที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคมได้

สาระสำคัญ

บทบาททางเพศ ความเป็นชาย ความเป็นหญิงของแต่ละบุคคล หรือ “เพศสภาพ” (Gender) เป็นเรื่องที่สังคมวัฒนธรรมกำหนด ผ่านกระบวนการเรียนรู้ และหล่อหลอมมาจากการบอก สอน หรือปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกัน ในสังคม อัตลักษณ์ทางเพศคือ ตัวตนที่แท้จริงของแต่ละคนว่าต้องการทำหรือเป็นแบบไหน ซึ่งอาจต่าง จากเพศสรีระที่ตนเองเป็นก็ได้

จุดประสงค์

๑. บอกความหมายของคำว่า เพศสรีระ เพศสภาพ และอัตลักษณ์ทางเพศ
๒. ระบุช่องทางการเรียนรู้ และยกตัวอย่างการเรียนรู้เรื่องบทบาททางเพศในสังคมไทย
๓. วิเคราะห์ประโยชน์และข้อที่ควรแก้ไขเกี่ยวกับบทบาททางเพศที่สังคมกำหนด

อุปกรณ์ และสื่อ

๑. กระดาษ A๔ เท่าจำนวนผู้เรียน
๒. กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี กระดาษขาว

การประเมินผลการจัดการเรียนรู้

สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และการอภิปรายแลกเปลี่ยน

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

๑. ครูชี้แจงวัตถุประสงค์กิจกรรม “เส้นแบ่งแห่งเพศ” ว่าเป็นการเรียนรู้บทบาท หญิง ชาย ความคาดหวังของสังคมต่อความเป็นหญิง ความเป็นชาย และผลกระทบที่มีต่อบุคคล
๒. อธิบายความหมายของคำว่า เพศสรีระ เพศสภาพ และอัตลักษณ์ทางเพศ ให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ก่อนเริ่มกิจกรรม

เพศสรีระ (Sex) หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกว่าเราเกิดมาเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย โดยดูจากโครโมโซม ฮอโมน และอวัยวะเพศที่เกี่ยวข้องกับระบบสืบพันธุ์ในร่างกาย เช่น เมื่อทารกแรกเกิดคลอดออกมา หมอจะระบุเพศของเด็กโดยดูว่าเด็กคนนั้นมี จู๋ หรือ จิม เพศสรีระจึงเป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาแต่กำเนิด

เพศสภาพ (Gender) หมายถึง ไม่ว่าเราจะเกิดมาเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย แต่เพศสภาพของเราคือ การแสดงบทบาทความเป็นหญิงชายออกมา ซึ่งบทบาทดังกล่าว เป็นสิ่งที่สังคมคาดหวัง เช่น ผู้ชาย ต้องเข้มแข็ง กล้าหาญ ผู้หญิงต้องอ่อนหวาน นุ่มนวล เพศสภาพ เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก ตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่ต่างกัน หรือตามเวลาที่เปลี่ยนไป

อัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity) คือ สำนึกทางเพศที่แต่ละคนรู้สึกต่อตัวเอง บางคนเกิดมามีเพศสรีระเป็นชาย จึงควรมีเพศสภาพเป็นชายตามสายตาของผู้พบเห็น แต่กลับรู้สึกที่ตัวเองมีความเป็นผู้หญิง

๓. จากนั้นแจกกระดาษ A๔ ให้ผู้เรียนทุกคน แบ่งกระดาษเป็นสองส่วนตามแนวนอน ช่องซ้ายแทนอดีต และช่องขวาแทนปัจจุบัน ให้ผู้เรียนเขียนเหตุการณ์ ๓ เหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันที่ทำให้รู้ว่าตนเองมีเพศสภาพใด โดยไม่ต้องระบุช่วงอายุ ครูอาจยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้เร็วขึ้น เช่น

ขั้นที่ ๑ Do/Experience

กิจกรรมข้อที่ ๓ ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียน จะย้อนนึกถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นกับตนเองและเขียนเป็น ข้อความลงในแผ่นกระดาษ โดยครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตอบจาก ประสบการณ์ตรงของแต่ละคน

อดีต	ปัจจุบัน
<ul style="list-style-type: none"> - (ช) ตอนเด็ก ๆ ถูกสั่งห้ามไม่ให้ อาบน้ำร่วมกันกับลูกพี่ลูกน้องที่เป็น ผู้หญิง - (ญ) ถูกสอนว่าต้องรับผิดชอบเรื่อง งานบ้าน เพราะเป็นหน้าที่ของผู้หญิง 	<ul style="list-style-type: none"> - (ช) ถูกบอกว่าลูกผู้ชาย ออกสามศอก ร้องไห้ไม่ได้ - (ญ) พ่อแม่สั่งห้ามไม่ให้กลับบ้านเกินหนึ่งทุ่ม หากกลับดึกกว่านั้น ต้องให้มีคนออกไปรับที่ปากซอย เพราะ อันตรายสำหรับผู้หญิง

๔. ให้ความเวลาแต่ละคนเขียน ๕ นาที เมื่อหมดเวลา ให้แบ่งกลุ่มผู้เรียน กลุ่มละไม่เกิน ๗ คน ให้แต่ละคนในกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จากที่บันทึกไว้ และรวบรวมนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ตามประเด็นต่อไปนี้

- ความเป็นหญิงชาย ที่สมาชิกในกลุ่มถูกบอกหรือถูกสอน คล้าย ๆ กัน คือเรื่องใดบ้าง
- คนที่บันทึกเหตุการณ์คล้ายคลึงกัน มีความเป็นมา เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
- อะไรคือสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการกำหนดบทบาท เป็นหญิงชายของคนในกลุ่ม (ครอบครัว ศาสนา สังคม สื่อ หรืออื่น ๆ)

๕. จากนั้น ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอความคิดเห็น (กลุ่มละ ๒ นาที) ระหว่างตัวแทนแต่ละกลุ่ม นำเสนอ ให้ครูเขียนคำตอบที่ได้ขึ้นบนกระดาน

๖. หลังจากนำเสนอครบทุกกลุ่มแล้ว ครูชวนคุยด้วยคำถามชวนคิด ดังนี้

ขั้นที่ ๒ Reflect

กิจกรรมข้อที่ ๔ และ ๕ ครูให้คำถาม ๓ ข้อ เพื่อสะท้อน คำตอบของตนเอง กับเพื่อนในกลุ่มและออกมานำเสนอ โดยครูทำหน้าที่บันทึกคำตอบของผู้เรียน โดยให้เห็นถึง แหล่งที่มาของการปลูกฝังบทบาท ดังกล่าวด้วย เช่น ครอบครัว ศาสนา สังคม สื่อ เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ Analyze

กิจกรรมข้อที่ ๖ และ ๗ ครูใช้คำถามชวนคิด เพื่อวิเคราะห์ความหวังทางสังคม ต่อเพศชายเพศหญิงและผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หากไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม โดยอ้างอิงจากคำตอบของผู้เรียน ซึ่งในขั้นตอนนี้ครูจะต้องชวนให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจถึง สาระสำคัญของแผนที่วางไว้ โดยให้ผู้เรียน ร่วมแลกเปลี่ยน ซักถาม เสนอความคิดเห็น สอบถาม เพิ่มเติม ก่อนที่จะขมวดสรุปประเด็นและเพิ่มเติม ข้อมูลในช่วงสุดท้าย

คำถามชวนคิด

- ความคาดหวังทางสังคมในเรื่องความเป็นหญิง ความเป็นชาย ก่อให้เกิดปัญหาต่อเราหรือไม่ อย่างไร
- เพศสภาพหรือบทบาทหญิงชายที่เราได้รับรู้มา ส่วนใดบ้างที่เราารู้สึกว่าเป็นด้านบวก และอะไรบ้างเป็นด้านลบที่เราไม่ต้องการปฏิบัติตาม
- ความคาดหวังต่อหญิงชายในสังคมข้อใด ที่นักเรียนคิดว่าควรมีการแก้ไข

ขั้นที่ ๔ Apply คือ ครูใช้คำถาม เพื่อให้ผู้เรียนได้สะท้อนถึงการเรียนรู้ ที่ผ่านมาทั้ง ๓ ขั้นตอน รวมถึงคำถาม ท้ายบท

๗. ครูสรุปการอภิปรายและเพิ่มเติมประเด็น ดังนี้

- ประสบการณ์ในเรื่องเพศสภาพเป็นผลจากการเลี้ยงดูอบรมในครอบครัว สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งสื่อประเภทต่าง ๆ ทุกคนล้วนมีประสบการณ์เฉพาะตัว ประสบการณ์บางส่วนที่คล้ายคลึงกับผู้อื่น และบางส่วนที่เป็นประสบการณ์เฉพาะตัว ประสบการณ์ที่ได้รับก็มีทั้งด้านบวกและด้าน ลบ

- เพศสภาพหรือความเป็นหญิง ความเป็นชาย เป็นเรื่องที่ยืดหยุ่นที่กำหนดอัตลักษณ์ทางเพศ คือตัวตนที่แท้จริงของแต่ละคนว่าต้องการทำหรือเป็นแบบไหน การเลือกตัวตนของเรานั้นเป็นสิทธิส่วนบุคคล ถ้าเลือกเป็นในสิ่งที่ค้านกับการถูกบอกหรือถูกสอน เราไม่ได้เห็นด้วย เราก็ต้องเผชิญกับความขัดแย้งภายในใจตัวเอง

- เราแต่ละคนมิได้เป็นเพียงผลผลิตของการขัดเกลาเรื่องเพศสภาพ แต่เราเป็นส่วนหนึ่งของการขัดเกลานั้นด้วย ดังนั้น แง่มุมใดที่ไม่เกิดประโยชน์ ไม่ได้ทำให้บุคคลได้เรียนรู้และใช้ศักยภาพของ ความเป็นมนุษย์อย่างเต็มที่ เราก็ควรกล้าที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงจุดตั้งต้นที่สำคัญก็คือ ที่ตัวเราเอง ซึ่งสามารถทำได้ในแง่การคิดใคร่ครวญ ตั้งคำถาม หาข้อมูล และแลกเปลี่ยนทัศนะกับผู้อื่น รวมทั้งการนำเสนอหรือโต้แย้งในกาลเทศะที่ทำได้

คำถามท้ายบทเรียน

- ยกตัวอย่างของความเป็นหญิง ความเป็นชายที่สังคมกำหนด
- คนที่มี “กายเป็นชาย ใจเป็นหญิง” เป็นคนผิดปกติหรือไม่ เพราะเหตุใด

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้	เครื่องมือวัดและประเมินผล
สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และการอภิปราย แลกเปลี่ยน	แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่ม และการอภิปรายแลกเปลี่ยน

ตัวอย่างเกณฑ์การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้

เกณฑ์การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้

ประเด็นการประเมิน	คะแนน		
	๓	๒	๑
๑. เป้าหมายการเรียนรู้	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ สำคัญถูกต้อง ครอบคลุมใน ๖ มิติ และ สอดคล้องกับตัวชี้วัด	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ สำคัญถูกต้อง และ สอดคล้องกับตัวชี้วัดแต่ไม่ ครอบคลุม ใน ๖ มิติ	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ สำคัญถูกต้อง ครอบคลุมใน ๖ มิติ แต่ไม่ สอดคล้องกับตัวชี้วัด
๒. กิจกรรมการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า สร้างองค์ความรู้ และสรุปองค์ความรู้ ผ่าน กระบวนการ คิดและ ตัดสินใจที่เกิดจาก สถานการณ์จริงในรูปแบบ ต่าง ๆ เช่น ภาพ คลิป VDO YouTube โดยการ ใช้คำถาม เพื่อให้ผู้เรียน เกิดความสงสัย และ ต้องการได้คำตอบหรือ แก้ปัญหาจนถึงขั้นมี วิธีการ/ นวัตกรรม ในการแก้ปัญหา	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า สร้างองค์ความรู้ และสรุปองค์ความรู้ จาก สถานการณ์จริงในรูปแบบ ต่าง ๆ เช่น ภาพ คลิป VDO YouTube	กิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า สร้างองค์ความรู้ และสรุปองค์ความรู้ จาก การกำหนดของครู
๓. สื่อการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะที่คงทน ตาม จุดประสงค์ การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้ส่งเสริม ให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะตามกิจกรรม การเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้ส่งเสริม ให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะแต่ไม่สอดคล้อง กับกิจกรรมการเรียนรู้
๔. การวัดและประเมินผล	วิธีการ/เครื่องมือวัดและ เกณฑ์การประเมิน สอดคล้อง/เหมาะสม/ ครอบคลุมกับจุดประสงค์ การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้	วิธีการ/เครื่องมือวัดและ เกณฑ์การประเมิน สอดคล้อง/เหมาะสมแต่ ไม่ ครอบคลุมกับ จุดประสงค์ การเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้	วิธีการ/เครื่องมือวัดและ เกณฑ์การประเมิน สอดคล้องแต่ไม่เหมาะสม และครอบคลุมกับ จุดประสงค์การเรียนรู้/ผล การเรียนรู้

ประเด็นการ ประเมิน	คะแนน		
	๓	๒	๑
๕. คุณภาพของ แผนการจัดการ เรียนรู้ในภาพรวม	แผนการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบสำคัญ ครบถ้วน เช่น ชื่อแผน ระดับชั้น มาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระสำคัญ/จุดประสงค์ การเรียนรู้หรือผลจัด การเรียนรู้/ กิจกรรม การเรียนรู้ สื่อและ แหล่ง เรียนรู้ การวัดและ ประเมินผล มีความ สอดคล้องกันและ ปรากฏเนื้อหา ๖ มิติ	แผนการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบสำคัญ ครบถ้วนเช่น ชื่อแผน ระดับชั้น มาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระสำคัญ/จุดประสงค์ การเรียนรู้หรือผลจัด การเรียนรู้/กิจกรรม การเรียนรู้ สื่อและแหล่ง เรียนรู้ การวัดและ ประเมินผล และปรากฏ เนื้อหา ๖ มิติ แต่ขาด ความสอดคล้องในบาง ประเด็น	แผนการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบสำคัญ ครบถ้วนเช่น ชื่อแผน ระดับชั้น มาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระสำคัญ/จุดประสงค์ การเรียนรู้หรือผลจัด การเรียนรู้/กิจกรรมการ เรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และ ไม่ปรากฏเนื้อหา ๖ มิติ และ ขาดความสอดคล้อง ในบางประเด็น

เอกสารส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา

รายการ	ช่องทางดาวน์โหลดเอกสาร
<p>แผนการเรียนรู้เพศวิถีและสัมพันธ์ภาพศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔</p> 	<p>https://drive.google.com/file/d/1AMz6B60aKZ27SDCefRxzX7o747PnL968/view?usp=sharing</p>
<p>แผนการเรียนรู้เพศวิถีและสัมพันธ์ภาพศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕</p> 	<p>https://drive.google.com/file/d/1AUFWtLNNnti63YuRC4lVf0Gczcp8f14v/view?usp=sharing</p>
<p>แผนการเรียนรู้เพศวิถีและสัมพันธ์ภาพศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖</p> 	<p>https://drive.google.com/file/d/1tky_oMHf2p50wIMnhR6fWK3XKhGh6m6-/view?usp=sharing</p>
<p>แผนการเรียนรู้เพศวิถีและสัมพันธ์ภาพศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑</p> 	<p>https://drive.google.com/file/d/1b5IOAVEs4dWhDWlIDu-smx_XxZcqX2qP/view?usp=sharing</p>

<p>แผนการเรียนรู้เพศวิถีและสัมพันธ์ภาพศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒</p> 	<p>https://drive.google.com/file/d/1a7vFtQJVnEnHk1LocewQUd_adakjAZit/view?usp=sharing</p>
<p>แผนการเรียนรู้เพศวิถีและสัมพันธ์ภาพศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓</p> 	<p>https://drive.google.com/file/d/1xrcnNcPJnGe3TciagjAcbuyLmqvCpu8t/view?usp=sharing</p>
<p>คู่มือท่องเรียนได้</p> 	<p>https://drive.google.com/file/d/14gpZfypk07J7yCQWn_oq72UuKpkIR3qH/view?usp=sharing</p>
<p>คู่มือการเรียนการสอน เพศศึกษาและทักษะชีวิต ในนักเรียนแบบบูรณาการ</p> 	<p>https://drive.google.com/file/d/16KlxXCQC2LmWv0m0ZAeT84NbcY7j7z38/view?usp=sharing</p>

หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนดีเด่น ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต เพื่อรับโล่เกียรติยศ

๑. ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต ในโรงเรียน (ผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง ยื่นใบสมัครผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้นสังกัด)
๒. โรงเรียนมีการบริหารจัดการการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียนทุกคน ทุกระดับชั้น (โครงสร้างเวลาเรียน หน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตารางเรียน การมอบหมาย ครูผู้สอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ฯลฯ)
๓. ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาครูผู้สอน เพศวิถีศึกษา และทักษะชีวิต
๔. โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือ และ/ หรือการส่งต่อ ความสามารถให้คำปรึกษาแนะนำ กรณีเด็ก เติญสถานการณ์เรื่องเพศวิถี
๕. โรงเรียนมีการรายงานผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตให้หน่วยงาน ต้นสังกัดทราบ
๖. โรงเรียนมีกิจกรรม/ โครงการที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต (แกนนำเยาวชน เพศวิถีศึกษา เพื่อนที่ปรึกษา สภานักเรียน ฯลฯ)
๗. การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตของเครือข่ายผู้ปกครอง หรือ ชุมชน หรือภาคีเครือข่ายสหวิชาชีพ และอื่น ๆ

หลักเกณฑ์การคัดเลือกครูผู้สอนดีเด่น ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต เพื่อรับเกียรติบัตร (คัดเลือกควบคู่กับโรงเรียนดีเด่น)

๑. เป็นผู้ผ่านการอบรมโปรแกรมพัฒนาครูเพศวิถีศึกษาแบบออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ <http://cse-elearning.obec.go.th>
๒. เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้จัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต
๓. เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตในลักษณะเชิงรุก (Active Learning)
๔. มีจำนวนชั่วโมง/ คาบการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต อย่างน้อย ๕ – ๘ ชั่วโมง/ คาบ ต่อภาคเรียน ต่อระดับชั้น
๕. เป็นผู้มีส่วนช่วยการเรียนรู้/ แผนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต
๖. เป็นผู้มีความสามารถให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถีศึกษาและ ทักษะชีวิตแก่ ผู้เรียนด้วยท่าทีที่เป็นมิตร มีทัศนคติที่ดี มีทักษะการสอนที่เหมาะสม และมีจิตวิทยาการเรียนรู้ ของนักเรียนแต่ละ ระดับชั้น

คณะกรรมการ ส่งเสริม สนับสนุน และนิเทศ ติดตาม การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ประกอบด้วย

๑. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒		ประธานกรรมการ
๒. นางเพ็ญศรี ศรีรอด ประเทียบอินทร์ ผอ. กลุ่มนิเทศ ติดตามฯ		กรรมการ
๓. นางอุไร นบขุน	ผอ.กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา	กรรมการ
๔. นายพิสิฐ แก้วมาก	ศึกษานิเทศก์	กรรมการ
๕. นางสาวสุภาวิณี กุศลชู	ศึกษานิเทศก์	กรรมการ
๖. นางกฤติมา เกตุสถิตย์	ศึกษานิเทศก์	กรรมการ
๗. นางอิศราวดี สีหะรัญ	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ	กรรมการ
๘. นางสาวอรรพรรณ ล่องลือฤทธิ์	นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษา	กรรมการ
๙. นางสาววรรณฤทัย แสงนิล	ศึกษานิเทศก์	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการจัดทำสื่อ เครื่องมือ ประกอบการนิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ในรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ประกอบด้วย

๑. นางสาววรรณฤทัย แสงนิล	ศึกษานิเทศก์	ประธานกรรมการ
๒. นางสาวสุภาวิณี กุศลชู	ศึกษานิเทศก์	กรรมการ
๓. นางกฤติมา เกตุสถิตย์	ศึกษานิเทศก์	กรรมการ
๔. นายพิสิฐ แก้วมาก	ศึกษานิเทศก์	กรรมการและเลขานุการ

บรรณาธิการกิจ

นางสาววรรณฤทัย แสงนิล   ศึกษานิเทศก์

ออกแบบปก โดย

นายภาคภูมิ มณีบางกา   นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
27 ซอย 2 ถ.ประชาราษฎร์ ต.ชั้นเงิน อ.หลังสวน จ.ชุมพร 86110
โทรศัพท์ 077 541222, 077 545101-3 /โทรสาร ต่อ 20
กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ต่อ 19
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (อีเมลกลาง) saraban04042@obec.go.th